

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

Qo‘lyozma huquqida

UDK:330:101.541:338.46 (575.1)

XUSANOV MURODJON SUNNATULLAYEVICH

**MILLIY IQTISODIYOTDA XIZMATLAR SOHASINING
TUTGAN O‘RNINI MAKROIQTISODIY TADQIQ QILISH**

08.00.02 — “Makroiqtisodiyot”

Ilmiy rahbar: iqtisodiyot fanlari
doktori, professor B.A. Begalov

Toshkent – 2024

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I BOB. XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	14
1.1. Xizmatlar sohasining milliy iqtisodiyotdagi rolini tahlil qilishning zamonaviy yondashuvlari.....	14
1.2. Xizmatlarni tasniflash bo'yicha milliy va xorijiy amaliyot.....	30
1.3. Zamonaviy iqtisodiyotni transformatsiyalash jarayonlarida xizmatlar sohasini rivojlantirish muammolari.....	44
I bob bo'yicha xulosa.....	57
II BOB. MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING MAKROIQTISODIY TADQIQI.....	60
2.1. Xizmatlar sohasi hisobini yuritish bo'yicha milliy amaliyot.....	60
2.2. Mamalakat iqtisodiyotida xizmatlar sohasi rolining makroiqtisodiy tahlili.....	75
2.3. O'zbekistonda xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha strategik maqsadlar va ustuvor yo'nalishlar.....	91
II bob bo'yicha xulosa.....	107
III BOB. XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARINI BELGILASH VA PROGNOZLASH.....	109
3.1. Xizmatlar sohasining milliy iqtisodiyotdagi ahamiyati va o'rnini tahlil qilishning o'ziga hos yondashuvlari	109
3.2. Xizmatlar sohasini rivojlantirishda ichki va tashqi omillarning ta'sirini statistik baholash usullari.....	121
3.3. Xizmatlar sohasi rivojlanib borishini o'rta va uzoq muddatga prognozlash.....	136
III bob bo'yicha xulosa.....	150
Xulosa va takliflar.....	152
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.....	156

KIRISH

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Globallashuv, doimiy o'zgarish va transformatsiya jarayonlari kechayotgan zamonaviy dunyoda xizmat ko'rsatish sohasining iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rnini tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xizmat ko'rsatish sohasi milliy iqtisodiyotning muhim drayveri bo'lib, yalpi ichki mahsulotni shakllantirish va ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning barqarorligini ta'minlashga salmoqli hissa qo'shmoqda. Misol tariqasida, Jahon bankining 2022-yil hisobotiga ko'ra, dunyo bo'yicha xizmatlarda qo'shilgan qiymatning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi o'rtacha 62,6 % ga, bandlikdagi o'rnini (jami band bo'lganlardagi ulushi) esa 49,7 % ga baholanmoqda¹. Shu munosabat bilan, ayniqsa, zamonaviy davrni xarakterlovchi jadal o'zgarishlar sharoitida xizmat ko'rsatish sohasining iqtisodiyotni rivojlantirishdagi rolini o'rganishning dolzarbligi bugungi kun haqiqatidir. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, kundalik hayotimizga raqamli texnologiyalarning izchil kirib kelishi, iste'molchilarning ehtiyojlari va qarashlarining o'zgarishi – bularning barchasi xizmat ko'rsatish sohasi oldiga yangi imkoniyatlar va vazifalarni qo'yimoqda. Xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiy tizimning ajralmas qismiga aylanib, tadqiqotchilar, iqtisodchilar va amaliyotchilarning e'tiborini tortmoqda.

O'zbekistonda ham milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning hozirgi bosqichida xizmat ko'rsatish sohasining o'rnini va ahamiyati yildan-yilga oshib bormoqda. Alohida ta'kidlash joizki, jahondagi rivojlangan davlatlarda YaIMdagi xizmatlar sohasining salmog'i 65 %-80 %ni tashkil etayotgan bir paytda, O'zbekiston Respublikasining YaIMda xizmatlar sohasining ulushi, dastlabki hisob-kitoblarga ko'ra, 2023-yil yakunlari bo'yicha 41,6 %ni tashkil etadi. Shu bois, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni bilan tasdiqlangan 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida (34-maqсад) ham “Hududlarda xizmat ko'rsatish va servis sohaslarini rivojlantirish orqali keyingi 5 yilda xizmat ko'rsatish hajmini 3 baravarga oshirish hamda ushbu yo'nalishda jami 3,5 million yangi ish

¹ Jahon banki hisoboti: World Development Report 2022: Finance for an Equitable Recovery // <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2022>.

o‘rinlarini yaratish” masalasi alohida vazifa sifatida belgilangan². Bularning barchasi kelgusida xizmatlar sohasini iqtisodiy taraqqiyotning muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilab beradi.

Demak, bu borada mamlakatimizda qabul qilingan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 16-iyundagi “Xizmatlar sohasini qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–4752-son va 2021-yil 11-maydagi “Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–5113-son qarorlari, 2021-yil 30-sentabrdagi “Xizmatlar sohasini qo‘llab-quvvatlashga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF–6318-son Farmoni, 2022-yil 27-yanvardagi “Xizmatlar sohasini rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ–104-son qarori, 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026-yillarda Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–60-son Farmoni, sohalar va hududlar bo‘yicha xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish bo‘yicha alohida qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti va hukumatining qarorlari hamda xizmatlar sohasi rivojiga taalluqli boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ushbu dissertatsiya tadqiqoti muayyan darajada xizmat qiladi.

Tadqiqotning respublika fan va texnologiyalari rivojlanishining ustuvor yo‘nalishlariga muvofiqligi. Mazkur tadqiqot respublika fan va texnologiyalari rivojlanishining I. “Demokratik va huquqiy jamiyatni ma‘naviy-ahloqiy hamda madaniy rivojlantirish, innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish” ustuvor yo‘nalishiga muvofiq bajarilgan.

Muammoning o‘rganilganlik darajasi. Xizmatlar sohasi bo‘yicha ko‘plab xorijiy va milliy olimlar ilmiy izlanishlar olib borishgan. Xususan, tovar va xizmatlar bozorining o‘ziga xos xususiyatlari va dastlabki qirralari A. Smit [81], D. Rikardo [79], J.B. Sey [84], R. Cheyz [101], D. Tomas [116], F. Kotler [58], R. Sheyn [92], G. Sempen va A. Snayp [54] va boshqa iqtisodchi olimlar tomonidan o‘rganilgan.

Bundan tashqari, R. Djadd, L. Shostak, E. Sesser [112], A. Olsen [112], D. Vikof [112], T. Xill [103], D. Tomas [116], F. Kotler [58], R. Sheyn [92], G. Sempen va A.

² <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>.

Snayp [54], I. Adizes [20], M.M. Gamburg [42], Z.I. Belikina [35], D. Bell [98], T.D. Burmenko [40], F. Kotler [57], K. Lavlok [62], S.V. Chepel [89], Yu.V. Voronovskiy [41], Ye.A. Razomasova [74], O.N. Balaeva [27], L. Demidova [49], B.A. Rayzberg [76], V.D. Markova [67], G.A. Axtamova [23], Dj. Li [107], R.I. Xikmatov [86] kabi va boshqa ko‘plab olimlarning xizmatlar sohasining iqtisodiy-statistik tahlili bo‘yicha yondashuvlarini e‘tiborga olish joiz.

V.E. Gordin va M.D. Sushinskaya [44], D.A. Kuzankin [61], Dj. Charch va R. Varelar [102], J. Kardoso [97] B.P. Bosvort [96], R.B. Cheys [101] tomonidan xizmatlar sohasining rivojlanib borishi aholi turmush darajasini ham oshirishga xizmat qilishi ilmiy asoslangan.

Iqtisodiy modellashtirish va prognozlash masalalari bo‘yicha bir qator olimlar ilmiy izlanishlarni olib borganlar va ularning ichida A.N. Kolmogorov, N. Viner, I.K. Shennonlar [189], amerikalik olimlar Boks va Jenkinlar [117] ishlari e‘tiborga molik.

Xizmatlar sohasining mamlakat iqtisodiyotidagi rolini o‘rganishga mamlakatimiz olimlari, S.S. Gulyamov [48], N.M. Maxmudov [69], Z.G. Qudratov [60], Sh.Shodmonov [93], G. Axunova [24], M.Q. Pardayev [73], Q. Abdurahmonov [18], D.M.Karimova [55], S. Djumayeva [50], G.B. Ernazarov [94] kabilar ham katta hissa qo‘shmoqdalar.

Masalan, Z.G. Qudratov o‘z asarlarida xizmat ko‘rsatish sohasining mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘shishini ta‘minlashga qo‘shayotgan munosib hissasini asoslagan va xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish zaxiralarni aniqlab bergan [60].

D.M. Karimovanning tadqiqotlarida xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish va uni tartibga solish, shuningdek, barqaror rivojlanish va eksport salohiyatini oshirishning ustuvor yo‘nalishlarini aniqlash masalalari batafsil o‘rganilgan [55].

Professor Sh. Shodmonov [93] obyektiga ko‘ra sotiladigan va sotib olinadigan tovarlar va xizmat turlarini ilmiy asoslagan.

Demak, tadqiqotlar asosan xizmatlar sohasining iqtisodiyotdagi rolini tahlil qilish, aniq bir qo‘yilgan masala yoki xizmat turining tahliliga bag‘ishlangan bo‘lib,

kompleks tarzda statistik tahlillarni amalga oshirish, ichki va tashqi omillarning ta'sirini batafsil o'rganish, zamonaviy chaqiriqlarga javob beradigan va barqaror rivojlanib boradigan xizmat turlarini aniqlash borasida yetarlicha taqdiqotlar amalga oshirilmagan.

Bu esa, xizmatlar sohasining tasniflash mezonlari va xususiyatlarini qayta ko'rib chiqish, sohasining iqtisodiyotdagi ahamiyati, roli va o'rnini kompleks tahlil qilish hamda rivojlanishga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarning ta'sirini statistik baholash uslubiyotlarini yaratish, shuningdek, rivojlanish tendensiyalarini kuzatib borish uchun jarayonlarni modellashtirish va prognozlashni davrning o'zi taqozo etdi va ushbu zaruriyat dissertatsiya ishining maqsad va vazifalarini belgilab berdi.

Tadqiqotning dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim muassasasining ilmiy-tadqiqot ishlari rejalari bilan bog'liqligi. Mazkur dissertatsiya tadqiqoti Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining ilmiy-tadqiqot ishlari rejasiga muvofiq amalga oshirilgan.

Tadqiqotning maqsadi O'zbekiston Respublikasi milliy iqtisodiyotning xususiyatlari, o'ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari va jihatlarini hisobga olgan holda xizmat ko'rsatish sohasining makroiqtisodiy rivojlanishga ta'sirini tizimli tahlil qilish va baholashdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari:

milliy iqtisodiyot va xizmatlar sohasining boshqa tarmoqlari o'rtasidagi munosabatlarni tahlil qilish;

mamlakatdagi xizmatlar sohasining tuzilishi, dinamikasi va rivojlanish tendensiyalarini makroiqtisodiy tadqiq etish bo'yicha uslubiy yondashuvlarni o'rganish va takomillashtirish;

maqsadli ko'rsatkichlarga erishish holatini tadqiq qilishning xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha tashkiliy mexanizmlarini taklif etish;

YaIMni shakllantirish va aholi bandligini ta'minlashdagi xizmatlar sohasining rolini baholash;

o'rta umr ko'rish davomiyligi va aholi jon boshiga to'g'irlangan sof milliy daromadga xizmatlar sohasi rivojlanishining ta'sirini o'rganish;

xizmatlar sohasining real rivojlanish darajasini baholash bo'yicha takliflarni ishlab chiqish;

milliy iqtisodiyotdagi xizmatlar sohasining ahamiyati va o'rnini tahlil qilish imkonini beruvchi integral ko'rsatkichlarni ishlab chiqish;

O'zbekistonda xizmatlar sohasi samaradorligiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarni o'rganish va tizimli muammolarini aniqlash;

milliy iqtisodiyotda xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar hamda o'rta va uzoq muddatlarga makroiqtisodiy prognozlashning yangi ekonometrik modellarini ishlab chiqish.

Tadqiqotning ob'yekti bo'lib zamonaviy iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasi, uning rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalari hisoblanadi.

Tadqiqotning predmeti bo'lib O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining rivojlanib borish jarayonlarini aks ettiruvchi makroiqtisodiy munosabatlar hisoblanadi.

Tadqiqotning usullari. Dissertatsiyada tizimli tahlil, analiz va sintez, qiyosiy va dinamik tahlil, statistik guruhlash, iqtisodiy-matematik modellashtirish, jumladan, korrelyatsiya va regressiya, ekstrapolyatsiya, iqtisodiy indekslar, vaqt qatorlari, variatsiya ko'rsatkichlari, statistik jadval va grafiklar, ekonometrik tahlil va prognozlash usullaridan foydalanilgan.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat:

uslubiy yondashuvga ko'ra "xizmatlar sohasini rivojlantirish strategiyasi" tushunchasining iqtisodiy mazmuni xizmatlar sohasini samarali va barqaror rivojlantirishga qaratilgan uzoq muddatli dasturlarni ishlab chiqish, sohaning rivojlanish tendensiyalarini statistik tadqiq etish jarayonida foydalanish uchun tasniflash mezonlari va xususiyatlari hamda xizmatlar sohasining real rivojlanish darajasini baholash jarayonlariga kompleks integral ko'rsatkichlar modelini tatbiq etish asosida takomillashtirilgan;

xizmatlar sohasi ishlab chiqarish hajmi, bandlar, asosiy fondlari, uy xo'jaliklari xarajatlari, AKT xizmatlarining ulushi orqali ifodalanuvchi xizmatlar sohasining makroiqtisodiy transformatsiya ko'rsatkichlarini qo'llash orqali milliy iqtisodiyotda

xizmat ko'rsatish sohasini kompleks tahlil qilish samaradorligini ta'minlash asoslangan;

milliy iqtisodiyotda vujudga kelishi mumkin bo'lgan inqirozli vaziyatlarda xizmatlar sohasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi moliyaviy-iqtisodiy omillarning ta'sirini baholashda asosiy vositalarning eskirishi ($KI=a1<-1$), kadrlar almashinuvi ($T=a2<-1$), innovatsiyalarga yo'naltirilgan investitsiyalar ($In=a3>1$), raqamli iqtisodiyot ulushi ($RI=a4>1$), inflyatsiya darajasi (deflyator) ($D=a5\rightarrow 0$), kreditlar foiz stavkasi ($S=-1<a6<0$), milliy valyutaning o'rtacha yillik qiymati ($K=a7\rightarrow 0$) bo'yicha elastiklik koeffitsientini o'zgartirishning eng maqbul diapazoni asoslangan;

O'zbekistonda xizmatlar sohasida tarkibiy o'zgarishlar va rivojlanish tendentsiyalarini vaqt qatorlaridan foydalanib iqtisodiy-statistik tahlil qilishning avtoregressiya integratsiyalashgan modeli asosida 2030-yilga qadar prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan.

Tadqiqotning amaliy natijalari quyidagilardan iborat:

xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish bo'yicha strategiyalarni ishlab chiqishda, sohaning rivojlanish tendentsiyalarini statistik tadqiq etish jarayonida foydalanish uchun taklif etilgan tasniflash mezonlari va xususiyatlari hamda xizmatlar sohasining real rivojlanish darajasini baholash uchun kompleks integral ko'rsatkich modeli ishlab chiqilgan;

asosiy indikatorlar sifatida ishlab chiqilgan to'rtta integral indikator, ya'ni xizmat ko'rsatish sohasining iqtisodiyotga ta'sirining umumiy ko'rsatkichi, xizmatlar sohasining ishlab chiqarish salohiyati ko'rsatkichi, xizmatlar sohasida bozor munosabatlarining rivojlanish darajasi ko'rsatkichi va xizmatlar sohasining makroiqtisodiy transformatsiya ko'rsatkichlarni shakllantirish metodikasi yordamida xizmat ko'rsatish sohasining iqtisodiyotdagi ahamiyati, roli va o'rnini kompleks tahlil imkoni yaratilgan;

xizmatlar sohasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi moliyaviy-iqtisodiy omillarning ta'sirini statistik baholash bo'yicha ishlab chiqilgan model yordamida tahlillar sifatini oshirish hamda sohani rivojlantirish bo'yicha maqsadli dasturlarni

ishlab chiqish jarayonida barcha omillarni inobatga olgan holda, puxta o‘ylangan, to‘g‘ri qarorlar qabul qilish imkoni yaratilgan;

xizmatlar sohasida tarkibiy o‘zgarishlar va rivojlanish tendentsiyalarini iqtisodiy-statistik tahlil qilishda STATA amaliy dasturiy paketi yordamida, vaqt qatorlaridan foydalanib, ARIMA-Boks-Djenkins usuli asosida prognozlashni amalga oshirish taklifi asoslangan.

Tadqiqot natijalarining ishonchliligi O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining rasmiy ma’lumotlariga asoslangan yondashuvlar, makroiqtisodiy, matematik statistika va ekonometrika usullarini qo‘llash orqali olingan tahlillar asosida ishlab chiqilgan ilmiy-taklif va tavsiyalarni amaliyotga joriy etilganligi, olingan natijalarning vakolatli tashkilotlar tomonidan tasdiqlanganligi bilan izohlanadi.

Tadqiqot natijalarining ilmiy va amaliy ahamiyati. Tadqiqot natijalarining ilmiy ahamiyati tadqiqot jarayonida olingan ilmiy taklif, amaliy tavsiyalardan mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati va xizmatlar sohasining ta’sirini statistik baholash va iqtisodiy o‘rishni prognoz qilish bo‘yicha ilmiy apparatni boyitish hamda makroiqtisodiy, shu jumladan, xizmatlar sohasini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda foydalanish mumkinligi bilan izohlanadi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati olingan natijalar, ishlab chiqilgan ilmiy taklif va amaliy tavsiyalardan O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi hamda boshqa davlat boshqaruv organlari tomonidan makroiqtisodiy tahlillarni amalga oshirish, prognozlash va maqsadli dasturlarni ishlab chiqish hamda tahliliy tavsiyalarni tayyorlashda, shuningdek, ilmiy yangiliklar va tavsiyalardan oliy ta’lim muassasalari va Statistika agentligining Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutida “Makroiqtisodiyot”, “Ekonometrika”, “Statistika asoslari”, “Iqtisodiy-statistik tahlil va ekonometrik modellashtirish” o‘quv kurslari uchun ilmiy-amaliy manba sifatida foydalanish mumkinligi bilan izohlanadi.

Tadqiqot natijalarining joriy qilinishi. Mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida xizmatlar sohasining ta’sirini tadqiq etish va prognozlash bo‘yicha ishlab chiqilgan uslubiy va amaliy takliflar asosida:

uslubiy yondashuvga ko'ra "xizmatlar sohasini rivojlantirish strategiyasi" tushunchasining iqtisodiy mazmunini xizmatlar sohasini samarali va barqaror rivojlantirishga qaratilgan uzoq muddatli dasturlarni ishlab chiqish, sohaning rivojlanish tendentsiyalarini statistik tadqiq etish jarayonida foydalanish uchun tasniflash mezonlari va xususiyatlari hamda xizmatlar sohasining real rivojlanish darajasini baholash jarayonlariga kompleks integral ko'rsatkichlar modelini tatbiq etish asosida takomillashtirishga oid nazariy-uslubiy materiallardan oliy o'quv yurtlari talabalari uchun tavsiya etilgan (Tashkent International University direktorining 2024-yil 18-avgustdagi 01/187-02-sonli ma'lumotnomasi). Mazkur ilmiy taklifning amaliyotga joriy etilishi natijasida talabalarda xizmatlar sohasining real rivojlanish darajasini baholash jarayonlariga kompleks integral ko'rsatkichlar modelini tatbiq etish asosida takomillashtirilgan "xizmatlar sohasini rivojlantirish strategiyasi" tushunchasi yuzasidan nazariy bilimlarni chuqurlashtirish imkoni yaratilgan;

xizmatlar sohasi ishlab chiqarish hajmi, bandlar, asosiy fondlari, uy xo'jaliklari xarajatlari, AKT xizmatlarining ulushi orqali ifodalanuvchi xizmatlar sohasining makroiqtisodiy transformatsiya ko'rsatkichlarini qo'llash orqali milliy iqtisodiyotda xizmat ko'rsatish sohasini kompleks tahlil qilish samaradorligini ta'minlash taklifi O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi tomonidan amaliyotga joriy etilgan (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining 2024-yil 27-iyuldagi 08/52-1-15626-sonli hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining 2024-yil 4-iyuldagi 1/3-14-16/2-48-sonli ma'lumotnomalari). Mazkur ilmiy taklifning amaliyotga joriy etilishi taklif etilayotgan yondashuv xizmatlarning turlari kesimida hisobot davrining taqqoslama narxlardagi hajmini hisoblash va natijada xizmatlar sohasining real rivojlanish darajasini baholash, shu bilan birga, tahlil maqsadidan kelib chiqqan holda, xizmatlarning alohida turlarining rivojlanish holatini ham tahlil qilish bo'yicha mavjud uslubiyot va amaliyotni takomillashtirishga xizmat qilgan;

milliy iqtisodiyotda vujudga kelishi mumkin bo'lgan inqirozli vaziyatlarda xizmatlar sohasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi moliyaviy-iqtisodiy

omillarning ta'sirini baholashda asosiy vositalarning eskirishi ($KI=a1<-1$), kadrlar almashinuvi ($T=a2<-1$), innovatsiyalarga yo'naltirilgan investitsiyalar ($In=a3>1$), raqamli iqtisodiyot ulushi ($RI=a4>1$), inflyatsiya darajasi (deflyator) ($D=a5\rightarrow 0$), kreditlar foiz stavkasi ($S=-1<a6<0$), milliy valyutaning o'rtacha yillik qiymati ($K=a7\rightarrow 0$) bo'yicha elastiklik koeffitsientini o'zgartirishning eng maqbul diapazonini asoslash taklifi O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi tomonidan amaliyotga joriy etilgan (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining 2024-yil 27-iyuldagi 08/52-1-15626-sonli hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining 2024-yil 4-iyuldagi 1/3-14-16/2-48-sonli ma'lumotnomalari). Mazkur ilmiy taklifning amaliyotga joriy etilishi natijasida xizmatlar sohasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarning ta'sirini iqtisodiy-statistik baholashning uslubiy asoslari takomillashtirilgan, tahlillar sifati oshirilib, sohani rivojlantirish bo'yicha maqsadli dasturlarni ishlab chiqish jarayonida barcha omillarni inobatga olishga erishilgan;

O'zbekistonda xizmatlar sohasida tarkibiy o'zgarishlar va rivojlanish tendentsiyalarini vaqt qatorlaridan foydalanib iqtisodiy-statistik tahlil qilishning avtoregressiya integratsiyalashgan modeli asosida 2030-yilga qadar ishlab chiqilgan prognoz ko'rsatkichlari O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi tomonidan tahlillarda foydalanish uchun amaliyotga joriy qilingan (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining 2024-yil 27-iyuldagi 08/52-1-15626-sonli ma'lumotnomasi). Mazkur ilmiy taklifning amaliyotga joriy etilishi mavjud rivojlanish tendentsiyalarini sifatli baholash va istiqbolda erishilishi ko'zda tutiladigan maqsadli ko'rsatkichlarni belgilab olish hamda maqsadli dasturlarni ishlab chiqishda keng qo'llash imkoniyatini oshirgan.

Tadqiqot natijalarining aprobatsiyasi. Tadqiqot natijalari qator milliy va xalqaro miqyosidagi ilmiy-amaliy seminarlar va konferensiyalarda taqdim etilgan va muhokama qilingan, jumladan:

“O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining rivojlanish istiqbollari”,
O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi: omillar, natijalar va istiqbollar

mavzusidagi ilmiy-amaliy anjuman. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 30-oktabr 2018-yil;

“Hududlarda xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish”, Demokratik islohotlarni chuqurlashtirish jarayonida yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishning ustuvor yo‘nalishlari mavzusidagi ilmiy-amaliy anjuman. Toshkent moliya instituti, 13-iyun 2018-yil;

“O‘zbekistonda transport xizmatlarining rivojlanishi”, O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish strategiyasining yangi bosqichida inson omili va manfaatlari: xalqaro amaliyot va O‘zbekiston tajribasi ilmiy-amaliy mavzusidagi konferensiyasi, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 20-sentabr 2019-yil;

“Mamlakat iqtisodiyotida sog‘liqni saqlash xizmatlari rolining iqtisodiy-statistik tahlil qilish”, Academic research in modern science, International scientific-online conference, Zenodo T-3/Выпуск-12, 9-aprel, 2024-yil;

“Mamlakatimizda xizmat ko‘rsatish sohasini statistik tahlil qilish”, “Yoshlar va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash – mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning muhim omili” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi, Qo‘qon universiteti, 18-aprel 2024-yil.

Tadqiqot natijalarining e‘lon qilinishi. Dissertatsiya mavzusiga doir jami 15 ta ilmiy ish, shu jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlarda 9 ta ilmiy maqola (shundan, nufuzli xorijiy jurnallarda 3 ta), xalqaro va respublika ilmiy-amaliy konferensiyalarida 6 ta maqola va ma‘ruza tezislari nashr qilingan.

Dissertatsiyaning tuzilishi va hajmi. Dissertatsiya tarkibi kirish, uchta bob, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati va ilovalardan iborat. Dissertatsiyaning hajmi 155 betni tashkil etadi.